

Sorumlular Hemşehrilikten Bir Süreliğine Çıkarılmalı mı?

Şermin ATAK

Dr., Dokuz Eylül Ün. İİBF Kamu Yönetimi Bl.

İstanbul ve Tekirdağ'da yaşanan sel 40'ın üzerinde can aldı. Sel "doğal afet" olmanın ötesinde imar etme ve yer seçimi konularındaki yanlışlarla "yapay bir felakete" dönüştü.

Sel'in yapay bir felakete dönüşmesiyle beraber ile herkesin bir sorumlu araması, kurumların birbirlerini suçlaması, meslek kuruluşlarının "biz söylemiştik" söylemleri dikkati çekti.

Sorumlu arama çabası içinde Büyükşehir Belediye Başkanı'nın TSK'nın eğitim için kullandığı göletin taşıdığı ifade etmesi, Başbakan'ın faturanın askere kesilmemesi gerektiğini belirtmesi, siyasi partilerin birbirlerini suçlamaları, 2010 yılında "Dünya Kültür Başkenti" olacak İstanbul'a yakışmadı. Dere yataklarına ve havzalara imar izni verenler ve gerekli altyapıyı hazırlamayanlar ve bu bölgelerde yatırım yapanlar, bu yapay felakete zemin hazırladılar.

Yapay felakete zemin hazırlayan idari ve siyasi sorumlular kente ve kamuya yönelik olarak suç işledikleri suçun hesabını vermelidirler. Esasen kente karşı suç işleyenler o kentin hemşehrisi olmayı hak etmemektedirler. İdari kovuşturma ve soruşturmalar bir yandan devam ederken, beklide gelecekte idari ve siyasi sorumluluk alacaklar için caydırıcı düzenlemeler yapılmalıdır. İmar faaliyetinin sorumlularının belirli bir süreliğine ya da sürekli olarak hemşehrilikten çıkarılması konusu gündeme alınmalıdır. Çünkü kentini seven hiçbir hemşehri kentine yanlış imar faaliyetlerinden doğan bir facia yaşatmamalıdır.

Hemşehrilikten çıkarma bir süre için İstanbul'lu, İstinye'li, Kumbağ'lı, Tekirdağ'lı olmama ve yerel seçimlerde aday olmama, oy kullanma biçiminde bir yaptırıma sahip olurken bu durumun manevi olarak yatacağı baskı bundan sonra meclis üyesi, belediye başkanı, vali ya da yerel yatırımcıların korkulu rüyası olması anlamına gelebilir.

Hemşehrilik 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda düzenlenmiştir. Bir belediyenin hemşehrisi olmak, beraberinde hak ve sorumlulukları beraberinde getirmektedir. Hemşehriler belediyenin hiz-

metlerinden yararlanma, o belediye için hizmetler sunma ve en son noktada da istiyorsa belediye meclisine aday olma hakkına sahiptir. Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır.(5393, md.13) Hemşehrilik ile coğrafi mekan arasında bir bağ bulunur. Bununla beraber kimlerin hemşehri olarak tanımlanabileceğine dair bir kriter bulmak oldukça zordur. (Güneş-Ayata, 1991. Akt. Ayça Kurtoğlu, 2004) Hemşehrilik aynı zamanda bir kimliğin tanımlanmasıdır. Hemşehrilerin Mahalli İdarelerde seçilme yeterliliğine sahip olmak için en az altı ay süre ile o seçim çevresinde oturmuş olması, 25 yaşını doldurması, Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 11 maddesinde belirtilen sakıncaları taşımaması ve Türk Vatandaşı olması gerekmektedir. (2972, md.9)

Mahalli idarelerde siyasi karar alma mekanizması içinde yer alan hemşehriler meclis üyesi olarak belediyenin kenti imar etmek görev ve sorumluluğuna sahip olurlar. Belediyelerde su kanalizasyon, ulaşım ve kentsel altyapıyı, coğrafi ve kent bilgi sistemlerini, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans vb ile ilgili pek çok hizmeti yürütmeyi de gerektirir. Belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanı belediye sınırlarını kapsar. Belediye meclisinin kararıyla mücavir alanlara da belediye hizmetleri götürülebilir. Ancak 4562 Sayılı Organize Sanayi Kanunu hükümlerine göre Organize Sanayi Bölgeleri'ndeki hizmet sorumluluğu Organize Sanayi Bölgelerindedir. Bununla beraber İstanbul gibi il sınıрыyla Büyükşehir Belediyesi sınırlarının kesiştiği alanlarda sorumluluk Büyükşehir Belediyesine aittir. Dolayısıyla İstanbul'da selin en çok zarar vermiş olduğu alanlarda herkesin sorumluluğu başkalarına atmasının temel nedeni bütünleşik bir planlama anlayışı getirmeye çalışan yeni sistemin daha içselleştirilmemiş olmasıdır.

Belediyenin imar plânlarını görüşmek ve onaylamak, Büyükşehir ve il belediyelerinde il çevre düzeni plânını kabul etmek Belediye Meclisinin görevidir. (5393, md.17) 2006 yılındaki ek cüm-

leye göre; Belediye sınırları il sınırı olan İstanbul Büyükşehir Belediyelerinde il çevre düzeni planı ilgili Büyükşehir Belediyeleri tarafından yapılır veya yaptırılır ve doğrudan Belediye Meclisi tarafından onaylanır. Çevre düzeni planı ile dikkate alınacak dere yatakları ve havzalarda yapılaşmanın olmamasına özen gösterilir. Çevre düzeni planları ise uygulama imar planlarına temel teşkil etmelidir.

Belediye meclis üyelerinin ve belediye başkanlarının kente hizmet etmedeki en önemli görevleri kentin imar edilmesi ile ilgilidir. Belediye meclis üyelerinin en fazla içinde bulunmak istedikleri komisyon “imar komisyonu” dur. Ancak imar komisyonu üyesi olmak çok ciddi bir sorumluluğu gerektirir. Her şeyden önce mecliste karar aşamasına getirilmiş imar ile ilgili konuların sorumluluğu ciddi olarak çok büyüktür. Bir alan ile ilgili imar kararı vermek “yüksek bir tepeden kartopunun aşağıya bırakılması” gibidir. Verdiğiniz kararın etkileri hesap edilemeyecek bir hız ve büyüklükte olabilir.

Kentlerinde çarpık yapılaşmaya, dere yataklarında yapılaşmaya, kaçak yapılaşmaya izin veren ve dolayısıyla doğal afetleri dikkate almaya yapay facialara sebep olanların hemşehrilikten belirli bir süreyle ya da sürekli olarak çıkarılması gerekir. Hemşehrilikten çıkarılma bazı yönleriyle hemşehrilik hukukundan yararlanma hakkının elinden alınması biçiminde gerçekleştirilebilir. Bir dönem ya da sürekli olarak belediye meclis üyeliğine ya da belediye başkanlığına aday olmama, ya da oy kullanmama bir yönüyle ile hemşehrilik hukukundan yararlanamama anlamına gelir.

Kentine imar suçu işleyen ve felakete sebep olanların “hemşehrilikten çıkarılmayı” göze almaları gerekir. Hemşehrilikten çıkarılma korkusu caydırıcı nitelik taşıyabilir. Karar alıcıları ve uygulayıcıları imar faaliyetlerine yönelirken bir kez daha düşünmek durumunda kalabilirler. Hemşehrilikten çıkarılmayı gerektirecek davranışlarda bulunmak hemşehrilik bilincinin gelişmemiş olması ile ilişkilidir. Belediye Kanununa göre hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kent yaşamında kent vizyonunun belirlenmesi, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması, çevreye duyarlı olma, saydamlığı sağlama, hesap sorma, hesap verme ve sorma ilkelerini hayata geçirme kent

konseyi gibi çok aktörlü bir katılımı öngören mekanizmalarla mümkün olabilir. (5393, md.76). Kent Konseyi katılımcı model olarak kent yaşamında hemşehrilik bilincinin geliştirilmesine katkı verecekse “hemşehrilikten çıkarılma” konusunun tartışılacağı en kapsamlı alandır. Gelecekte iklim değişikliğine bağlı olarak mevsim normalleri dışındaki aşırı yağışlarla daha sık karşılaşacağız. Bu tür doğal afetlerin imar faaliyetleri sonucu “büyük yapay felakete” yol açmasının önüne “hemşehrilikten çıkarılma” konusunu bile tartışabilecek kent konseylerinin “hemşehrilik bilincini geliştiren faaliyetleriyle” geçilebilirler.